

УДК: 821.111-3:316.422:159.9.016.1(043.3)

СИМВОЛІКА (ПІСЛЯ)ПОРОГОВОЇ ТІЛЕСНОСТІ В ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ АНГЛІЙСЬКОГО ПОСТМОДЕРНІЗМУ (на матеріалі роману Дж. Вінтерсон “Written on the Body”)

ГАЛУЦЬКИХ І. А.

доктор філологічних наук, доцент
Запорізький національний університет
iryna.galutskikh@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4263-942X>

У статті сфокусовано увагу на одному з аспектів інтерпретації тілесності в художньому тексті – специфіці образно-символічного втілення (після)порогового тіла в оніричних видіннях персонажу твору, що є одним із фрагментів комплексного дослідження тілесності як лінгвопоетологічної категорії в художніх текстах англійського постмодернізму. Здійснюваний на матеріалі тексту роману Дж. Вінтерсон “Written on the Body” лінгвальний аналіз із залученням інструментарію когнітивно-семіотичних досліджень продемонстрував специфіку символічної репрезентації деформованої тілесності та її деструктивних трансформацій.

Ключові слова: художній текст, лінгвопоетика, символіка, образність, тілесність, постмодернізм, Дж. Вінтерсон.

SYMBOLISM OF (POST)LIMINAL CORPORALITY IN ENGLISH POSTMODERNIST LITERARY TEXTS (in J. Winterson’s novel “Written on the Body”)

GALUTSKIKH Iryna Anatoliyivna
Doctor of Philology in Linguistics, Associate Professor
Zaporizhzhya National University
iryna.galutskikh@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4263-942X>

Introduction. The article focuses on one of the aspects of corporality interpretation in a literary text – on the specific features of imagery and symbolic representation of (post)liminal corporality in oneiric images of novel’s characters.

The purpose. The research aims at specifying the symbolism of liminal and postliminal bodies, which textual representation in its verbal dimension becomes the **object** of this study.

On the **material** of Janette Winterson’s novel “Written on the Body” by means of a complex of interpretative **methods** with the application of the method of conceptual tropes (metaphors, metonymies, etc.) reconstruction the analysis demonstrated complicated correlation of symbolic meaning of the imagery with their role in the text plot structure.

The **results** obtained sustained the idea of the predominant destructive nature of the images of human body incorporated into the imagery system of the literary text under analysis and specified the symbols applied for the liminal states literary interpretation. Its results are the fragment of a full-scale cognitive-semiotic analysis of corporality as a linguopoetic category in the literary texts of English postmodernism.

Conclusion. Literary corporeal symbols of (post)liminal body are marked by ambivalent nature as while implying positive events they rely on destructed body images. It contributes to generating new meaning of corporeal symbols concerned with the idea of overcoming the limits of the body in its liminal state through destruction and loss that allows renewal and passing

to the next stage of life. The conclusions correlate with the tendencies of literary interpretation of traumatic and posttraumatic bodies of up-to-date society, focusing on nuances of psychological and emotional states of characters of the literary text.

Key words: literary text, linguopoetics, symbolism, imagery, corporality, postmodernism, J. Winterson.

Формулювання проблеми та обґрунтування актуальності її розв'язання. Осмислення тілесності в гуманітарних науках має складний характер унаслідок застосування терміна "тілесність" у численних міждисциплінарних контекстах. Це унеможливило формулювання його чіткої дефініції, натомість дало поштовх до широкого спектра його інтерпретацій, що в нашій роботі комплексно тлумачиться як лінгвопоетологічна категорія, яка в художньому тексті знаходить лінгвальне вираження денотативно-образними та наративними засобами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика тілесності, розроблювана в межах різних гуманітарних дисциплін, – філософії (Гомілко, 2007; Подорога, 1999), соціології (Зверева, 2004; Корецькая, 2006), історії (Муха, 2007; Потапенко, 2011), культурології (Острый, 2007), психології (Тхостов, 2002), філології (Залевская, 2005; Куличихина, 2012; Материнська, 2009; Серякова, 2012; Татару, 2007), когнітології (Johnson, 1987; Zlatev, 2008), до сьогодні залишається відкритим простором міждисциплінарного діалогу.

У рамках філологічних студій дослідження тілесності розгортаються в декількох напрямках. У літературознавстві переважно розбудовують концепцію тілесності як явища, що набуває сюжетно-композиційного переломлення в художніх творах різних історико-літературних періодів (Храброва, 2001; Лебедева, 2003; Полтаробатько, 2009).

Із позицій лінгвістики тілесність у її вербальній іпостасі передовсім вивчалася як складне явище, маніфестоване в мові та тексті номінаціями різного рівня (Клевцова, 2007; Скоробогатько, 2005), включаючи екстеріоризацію внутрішнього світу людини, її емоційних і ментальних станів, що супроводжується їх концептуалізацією крізь призму тілесних феноменів із подальшим набуттям лінгвального означення (Ibarra-Antutano, 2002; Kövecses, 2003; Yu, 2002).

Помітно акцентованого висвітлення тема тілесності отримує в наукових розвідках літератури *модернізму*, зацікавленість темою тілесності в літературознавчих розвідках зберігається і в проєкції на літературу *постмодернізму*, де особливу увагу привертають еротичні й психологічні (Штохман, 2008), а найчастіше – соціальні аспекти тілесності (Harris, 2000) з акцентом на проблематиці гендерного тіла і гендерної ідентичності (Einstein, Flanagan, 2003; Fahraeus, 2008; Niederwimmer, 2006), семіотики тіла (Чишинська, 2001) та проблематики травми (Остапчук, 2013; Antosa, 2006; Kerchy, 2006) як виявів естетики і поезики постмодернізму.

Вивчення досвіду естетизації тіла шляхом його охудожненої інтерпретації засобами словесного мистецтва, аналізованої з літературознавчих і лінгвопоетологічних позицій, продемонструвало зміну тенденцій у візії тіла, яке у XX столітті набуває ознак деформованого, деконструйованого, зруйнованого (Antosa, 2006; Niederwimmer, 2006), відбиваючи характер деструктивного впливу соціокультурного середовища на людину та її уявлення про тілесну оболонку.

Саме в такому контексті постмодерністського світогляду з'являється поняття "порогового" та "післяпорогового" тіла як результату надлишкового тілесного досвіду при гострому дефіциті адаптивних механізмів, що призводить до складання універсального типажу – тіла перверсивного (Подорога, 1999, с. 48). Останнє представлене типами тіл, серед яких: сновидне, злочинне, епілептичне, садо-мазохістське, екстатичне, гранично інтенсивне, істеричне, алкоголічне, тіло-жертва тощо, – тілесні образи, втілені в образі людини, яка здійснює певне жертвоприношення в пошуку "істинного буття", які представляють собою символ зникнення, зживання людського тіла або його спустошення, внаслідок чого тіло перетворюється на витрачене (Зорина, 2013, с. 8).

Символіка саме (після)порогового тіла є *об'єктом* дослідження в цій статті, що втілюється в образах сновидного тіла в оніричних видіннях персонажу художнього тексту, та набуває в його лінгвальній проєкції як словесно-образного, так і наративного вираження.

Актуальність такого дослідження визначається не лише значущістю ролі (після)порогового тіла в його охудожненому вигляді, а й включенням зазначеного аспекту до комплексного вивчення лінгвального відтворення тілесності як лінгвопоетологічної категорії художнього тексту, яка знаходить різноманітне і багатогранне відображення в словесних та оповідних формах, що здійснюється в ракурсі когнітивно-семіотичних студій шляхом уточнення особливостей взаємодії між позамовним феноменом (тілесністю), мовою художнього тексту як семіотичною системою, його оповідною будовою і когнітивно-естетичними засадами художнього мислення (Галуцьких, 2016), та передбачає вивчення, зокрема, осимволізованої ролі тіла як одного з аспектів.

Підвищена увага до проблематики тіла і сфери тілесного досвіду людини в художніх творах постмодернізму зумовила вибір **матеріалу**, яким у цій статті виступає текст художнього твору англійської письменниці Дж. Вінтерсон "Written on the Body", головним персонажем якого є жінка, хвора на лейкемію (рак крові), і весь роман є описом її екзистенційного досвіду перебування у хворобі, супроводжуваного любовною лінією.

Мета статті полягає у виявленні специфіки символіки сновидних тілесних образів на тлі загальної сюжетної лінії роману. Це передбачає виконання низки **завдань**, серед яких – ідентифікація текстових фрагментів з описом сновидних видінь, їхня систематизація, проведення кореляції із загальною символікою обраних явищ, що часто виступає підґрунтям утворення художніх образів, та інтерпретація крізь призму сюжетної лінії роману та подій, які наративізуються.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз художніх образів тіла в сновидних видіннях, що набувають символічного значення в образно-наративній структурі роману, продемонстрував домінування деструктивно-трансформованої тілесності, що виражено і експліковано, і імпліковано. Тілесний символізм сновидінь як ірраціональної форми осмислення є художньою інтерпретацією почуттєво-емоційних станів та загального психофізіологічного стану персонажів.

Треба зазначити, що символічний код тілесності представлений символами двох типів – "глобальними" і "текстовими" (Лотман, 1996, с. 3 – 14). Тоді як символи першого типу виступають частіше не самостійним образним засобом, а лише підґрунтям для утворення образності тілесності, що відбувається завдяки активізації фонових, енциклопедичних знань під час добору метафоричного корелята для тілесних явищ або тілесних явищ як об'єктів переосмислення, останні є образними засобами, що набувають ролі художніх символів у конкретному художньому тексті, що існують у межах певного тексту як осимволізований словесний троп, поява якого відбувається через творчий акт автора (Есо, 1979). При цьому в аналізованому художньому творі спостерігаємо здебільшого поєднання обох зазначених типів символів.

Проінтерпретуємо низку тілесних образів-символів сновидінь персонажа, який спостерігає за життям Луїзи – хворої на рак крові жінки, яка уособлює хворе тіло на грані переходу від життя до смерті через хворобу, з якою вона бореться. Переживання за долю коханої жінки провокують появу переломлених у символіці сновидних образів, що відображено в тексті роману, і своєрідно репрезентує інтерпретацію порогового стану людини на межі життя і смерті, а також потенційно імплікує результат розвитку подій у сюжетній лінії твору. При цьому проаналізовані символи денотативно або конотативно отілеснені.

Наприклад, одне з нічних видінь оповідача роману Дж. Вінтерсон "Written on the Body" про кохану жінку Луїзу, що приходить і вдень і вночі, описано в текстовому фрагменті:

"Of the visions that come to me waking and sleeping the most insistent is your face. Your face, mirror-smooth and mirror-clear. Your face under the moon, silvered with cool reflection, your face in its mystery, revealing me" (Winterson, с. 132).

Це видіння продовжується описом того, як закохана людина немов "вирізає" поглядом віддзеркалення величезне за розміром обличчя Луїзи з льоду, що покриває ставок, до якого притискається губами для поцілунку, і лише болісні відчуття опіку холодом та кров від прилипло до льоду губи зупиняють оповідача. Споглядаючи образ жінки, оповідач уявляє, як смерть обійматиме її: *"I cut out your face where it had caught in the ice on the pond, your face bigger than my body, your mouth filled with water. I held you against my chest on that snowy day, the outline of you jagged into my jacket. When I put my lips to your frozen cheek you burned me. The skin tore at the corner of my mouth, my mouth filled with blood. The closer I held you to me, the faster you melted away. I held you as Death will hold you"* (Winterson, с. 132).

Такі думки і спогади болісно ранять оповідача, що в сновидінні відбивається шляхом зображення обличчя Луїзи, яке немов "пронизує" його тіло наскрізь: *"Your face gores me. I am run through. Into the holes I pack splinters of hope but hope does not heal me. Should I pad my eyes with forgetfulness?"* (Winterson, с. 132).

Наведене фантазійне сновидіння сповнене тілесним символізмом та образністю. Символи, які є значущими для цілісної інтерпретації сновидіння, включають тілесні (*обличчя (face), рот (mouth), сенсорика холоду (coldness, ice)*), а також асоціативно пов'язані з тілесністю (*місячне сяйво (moon), віддзеркалення (mirror, reflection)*).

Обличчя в цьому сновидінні, на якому зроблено найбільш виразний акцент, слугує репрезентантом особистості людини (коханої оповідача Луїзи), адже уві сні обличчя дає відчуття присутності людини як найперша і найважливіша ознака розпізнавання людьми (FACE stands for a HUMAN BEING). Увага до обличчя близької людини – передвісник поглиблення або зміни стосунків із нею, хвилювання за неї, що спостерігаємо в романі, де автор словами персонажа описує обличчя коханої жінки, станом здоров'я якої (хворої на рак крові) він дуже стурбований, що є намаганням підсвідомості відшукати відповіді про її майбутнє з приводу її перебування на межі між життям і смертю, що й визначає її пороговий стан.

Важливими аспектами для інтерпретації символіки *обличчя* в сновидінні є його стан, розмір, цілісність структури, його метаморфози і трансформації. У цьому сновидінні обличчя гладке і чисте як дзеркало (*mirror-smooth, mirror-clear*), що в символіці позначає стан, до якого людина прагне як позитивного результату за будь-яких обставин, одужання після хвороби.

Однак спостерігаємо тут і деструктивні тенденції та деформації розміру, адже обличчя постає величезним, заввишки з людину (*your face bigger than my body*), і відділеним від тулуба.

Ще один значущий аспект видіння – візуалізація обличчя уві сні в двох можливих світах – не лише в реальному вимірі, але й у відображенні в замерзлій воді, яке оповідач немов вирізає за контурами. Для оповідача зазирнути у віддзеркалення – це намагання зазирнути в майбутнє або інший світ у пошуку відповіді стосовно можливості одужання коханої жінки. Тут символіка віддзеркалення у воді є тотожною до символіки *дзеркала*, функцію якого виконує водна поверхня.

Дзеркало здавна вважалося дуже суперечливим символом, що пов'язано зі стародавнім уявленням про дзеркало як межу між земним та потойбічним світами і магічний зв'язок відображення та відображеного, як символ "подвоєння" дійсності, у результаті чого воно наділяється здатністю відтворювати не лише видимий світ, але й невидимий і навіть потойбічний (СС, 2010, с. 69) (MIRROR stands for FRONTIER).

Із цієї причини у фольклорі та казках дзеркала асоціюються з магією, як двері, що ведуть із нашого в інші світи, як поверхня, що відображає душу. Дзеркало як символічні двері в інший світ зазвичай є породженням фантазії. Отже, відображення в дзеркалі постає не лише як образ

дійсності, а дещо інше, поза межне щодо навколишнього світу, дещо невидиме, але наявне, що символізує взаємозв'язок видимого та невидимого у світі, а також причинно-наслідковий зв'язок усього суцього в реальному світі та інших світах (ЭСЗЭ, 2008, с. 196).

Тимчасовий, непостійний характер віддзеркалення надає дзеркалу, а отже, і водній поверхні, саме жіночої символіки, що підсилено описом такої деталі сновидіння, як місячне сяйво на її обличчі, яке освітлює його сріблястим холодним світлом (*Your face under the moon, silvered with cool reflection*). Це нарощує жіночу пасивну символіку і конотації сенсорики холоду, адже місяць є ключовим символом рецептивних, жіночих, холодних і темних аспектів світу як позбавлене життя небесне тіло, що не випромінює власне світло, а лише віддзеркалює чуже.

На рівні архетипу місяць асоціюється саме з образом жінки. Як жіночий символ, місяць і місячне сяйво символізують сферу позасвідомого, заглиблення у власні внутрішні переживання, загострення інтуїції (ЭСЗЭ, 2008, с. 293), прислухавшись до якої, можна отримати правильні відповіді на важливі та нагальні питання, зокрема про стосунки з коханою жінкою та питання життя і смерті. У нашому випадку місячне сяйво символізує переміни і циклічну течію життя, смерть і відродження, відродження через трансформацію (там само, с. 296 – 297) (MOON stands for CYCLIC TRANSFORMATIONS).

Такі суперечливі конотації місяця та місячного сяйва ускладнюють тлумачення сновидіння, оскільки може символізувати протилежні перебіги подій – від найсприятливіших прогнозів змін на краще, як добра ознака щасливого кохання, удачі, здоров'я і сімейного благополуччя, до труднощів, несприятливих перемін, розчарування, тому що місячне сяйво водночас уважється негативним символом статичного застійного минулого, що впливає на теперішнє. Поєднує наведені суперечливі тлумачення символізму місячного сяйва в сновидінні прогнозування неочікуваних перемін у подіях, що відбуваються наяву. Імовірно, що таке сновидіння насамперед відображає теперішній стан оповідача роману, переповненого неабиякими хвилюваннями з приводу небезпеки смерті коханої людини. Зазначена суперечливість символізує одночасно і його емоційно-почуттєвий стан.

Окрім місяця, зі сприйняттям холоду асоціюється також і символіка самого дзеркала, що співвідноситься з низкою таких першоелементів, як вода та метал. Серед стихій йому відповідають холод, сухість, серед емоцій, що асоціюються із символізмом дзеркала, – страх, туга. З усіма цими асоціаціями корелюють образи в сновидінні, описаному в наведеному текстовому фрагменті роману Дж. Вінтерсон, де функцію дзеркала виконує обледеніла поверхня водної гладі озера (*your face where it had caught in the ice on the pond*), у якому оповідач бачить віддзеркалення обличчя смертельно хворої коханої жінки, з якою він розлучився і не знає, чи жива вона взагалі. Сама сенсорика тактильного сприйняття холоду, що супроводжує події у видінні (*your face where it had caught in the ice on the pond, your frozen cheek*), указує на негативний емоційний стан персонажа внаслідок несприятливих подій у сюжетній лінії художнього твору.

Сновидець, немов розуміючи плинність побаченого – віддзеркаленого на водній поверхні обличчя коханої жінки, яке є гладеньким, красивим і молодим, – уві сні починає діяти: вирізає віддзеркалення її обличчя за контурами, ніби бажаючи зафіксувати, зберегти її в побаченому. Справді, місяць – ключовий символ рецептивних, жіночих, холодних і темних аспектів світу, адже являє собою позбавлену життя планету, яка не випромінює власне світло, а лише віддзеркалює чуже. Це таємничий і складний символ, як і сам Місяць, зворотного боку якого ми ніколи не спостерігаємо із Землі.

На рівні архетипу місяць асоціюється саме з образом жінки. Як жіночий символ місяць і місячне сяйво позначають сферу позасвідомого, що примушує власника сновидіння заглибитися у свої внутрішні переживання, оскільки це підказує час загострення інтуїції, прислухавшись до якої можна отримати правильні відповіді на важливі і нагальні питання.

Місячне сяйво в темряві в сновидіннях часто вказує на напрям інтуїтивного пізнання світлого в глибинах підсвідомого, що в аналізованому художньому описі сновидіння фокусується навколо стосунків із коханою жінкою, а також питання життя і смерті. Місячне сяйво символізує переміни і циклічну течію життя, смерть і відродження, відродження через трансформацію. Такі суперечливі конотації місяця та місячного сяйва ускладнюють тлумачення сновидіння. Вони можуть символізувати протилежні перебіги подій – від найсприятливіших прогнозів змін на краще, як добра ознака щасливого кохання, удачі, здоров'я і сімейного благополуччя до труднощів, несприятливих перемін, розчарування, оскільки місячне сяйво водночас вважається негативним символом статичного застійного минулого, яке впливає на теперішнє. Суперечливі тлумачення символізму місячного сяйва в сновидінні поєднує прогнозування неочікуваних перемін у подіях, що відбуваються наяву. Імовірно, що таке сновидіння скоріше відображає теперішній стан оповідача роману, сповненого неабияких хвилювань із приводу небезпеки смерті коханої людини. Ця суперечливість символізує одночасно і його емоційно-почуттєвий стан.

Крім місяця, зі сприйняттям холоду асоціюється також і символіка самого дзеркала, що співвідноситься з низкою таких першоелементів, як вода, метал. Серед стихій йому відповідають холод, сухість, серед емоцій, що асоціюються із символізмом дзеркала, – страх, туга. З усіма цими асоціаціями корелюють образи в сновидінні, описаному в наведеному текстовому фрагменті роману Дж. Вінтерсон, де функцію дзеркала виконує обледеніла поверхня водної гладі озера (*your face where it had caught in the ice on the pond*), у якому оповідач бачить віддзеркалення обличчя смертельно хворої коханої жінки, з якою він перебуває в розлуці і не має інформації стосовно того, чи жива вона взагалі. Сама сенсорика тактильного сприйняття холоду, що супроводжує події у видінні в тексті (*your face where it had caught in the ice on the pond, your frozen cheek*), вказує на негативний емоційний стан персонажа внаслідок несприятливих подій у сюжетній лінії художнього твору.

Сновидець, немовби розуміючи плинність побаченого – віддзеркаленого у водній поверхні обличчя коханої жінки, красиве й молоде, – уві сні починає діяти: вирізає віддзеркалення її обличчя за контурами, ніби бажаючи зберегти її в побаченому вигляді (*I cut out your face where it had caught in the ice on the pond*).

Наступний аспект символіки обличчя в сновидінні, який потребує уваги, – це занурення його у воду. Рот коханої наповнюється водою (*your mouth filled with water*), яка пізніше виявляється кров'ю.

Занурене у воді обличчя, мабуть, можна трактувати двояко: 1) як умивання водою, що символізує у сновидіннях добре здоров'я, бадьорість, довголіття після періоду нещастя і засмучення (ЭСЗЭ, 2008, с. 263 – 264); 2) як напування водою, адже рот здебільшого пов'язують із поняттям живлення. Наведені тлумачення імплікують надію на позитивну динаміку стану жінки і можливість відновлення організму. Те, що вода в роті перетворюється на кров, лише підсилює символіку, додаючи символічні конотації крові як життєвого соку в організмі, символу життя, здоров'я, життєвої сили, якою вона наповнюється через рот (BLOOD stands for VITAL FORCE). Рот у сновидінні найчастіше пов'язують із поняттям живлення, бо через рот потрапляють природним способом живильні речовини в організм. Пити воду вві сні – отримати доступ до блоків рідини в організмі. Отже, сон може вказувати на наявність в організмі сил на самовідновлення власними ресурсами. Символіка крові, яка потрапляє в її організм через рот, є особливо значущою, якщо брати до уваги особливості її хвороби – раку крові, нестачі червоних кров'яних тілець, за якої таке символічне поповнення кров'яного потоку новою кров'ю вкрай необхідне.

Тілесний образ як деталь сновидіння є ознакою доброго розвитку подій із можливим одужанням Луїзи і того, що її організм подолає хворобу власними силами.

Подібні тілесні символи в оніричних видіннях, застосовані для передачі специфіки пограничного стану персонажів, їхнього перебування на межі між світами і на роздоріжжі між можливими варіантами розвитку подій, хоча й передбачають надію на позитивний розвиток подій, усе ж базуються на образах деконструйованого тіла.

Загалом відзначимо амбівалентність символізму тілесності в аналізованому тексті роману Дж. Вінтерсон, адже навіть імпліковано символізуючи потенційно можливі позитивні зміни і перехід до життєвих характеристик, (після)порогове тіло та його символи мають деструктивні ознаки (наприклад, проштрикнуте тіло, вирізане за контуром обличчя, наповнюваний кров'ю рот, поява якої імплікує втрату цілісності тіла, відчутий холод тощо). Таке поєднуване значення символів тілесності генерує нове, пов'язане з ідеєю переродження, проходження цього порогового стану, який передбачає руйнування і втрати та дозволяє вийти оновленим на інший життєвий етап.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Загалом аналіз образно-символічної репрезентації (після)порогового тіла в письменників-постмодерністів корелює із характеристикою тілесного коду в його психологізованому варіанті, для образного текстового позначення якого притаманна найчастіша апеляція до образу ЗРУЙНОВАНОГО ТІЛА / BROKEN BODY (у 58 % образних засобів), що через посередність образного фізичного болю та тілесних ушкоджень або їх потенційної можливості імплікує душевні страждання та емоційний біль, які стосуються навіть позитивних почуттів. Виходячи з цього, для душевного і психологічного стану персонажів характерні переважно негативні переживання (становлять 70 % емоційного фону персонажів, виражених тілесно) (Галуцьких, 2016). Виявлена тенденція до актуалізації болісних, хворобливих і страдницьких тілесних станів корелює з ідеєю про травмоване тіло, притаманне для сучасного суспільства, яке Т. Гундорова називає посттравматичним, позначеним регресом в інфантильність і хворобу (2010, с. 24).

Сама ж деструктивність як ознака символіки (після)порогового тіла виявляється і образно (скривавленість, вирізане обличчя), і глобально, імплікуючи психологічну та фізичну зруйнованість унаслідок хвороби та нерівної боротьби з нею шкідливими і токсичними для організму речовинами. Крім того, оскільки спостерігається пряма залежність між тілесними та емоційно-чуттєвими станами людини, таке акцентування тілесності свідчить і про увиразнення найтонших нюансів психологічних переживань персонажів художніх творів.

Виконане дослідження відкриває **перспективи** для подальшого поглибленого вивчення тілесності як лінгвопоетологічної категорії, методика когнітивно-семіотичного дослідження якої може проектуватися на інші складні категорії художнього тексту.

ЛІТЕРАТУРА

- Галуцьких, І. А. (2016). *Тілесність в художній прозі англійського модернізму й постмодернізму (когнітивно-семіотичні студії)*. Запоріжжя: Кругозір.
- Гомілко, О. Є. (2017). *Феномен тілесності*. (Автореф. дис. д-ра філос. наук). Київ: КНЛУ.
- Гундорова, Т. (2010). Симптоматика "хворого тіла". *Критика*, 7-8 (153-154), 24-28.
- Залевская, А. А. (2005). Корпореальная семантика и интегративный подход к языку. *Психолингвистические исследования. Слово. Текст*. Москва: Гнозис, 245-255.
- Зверева, В. (2004). Специализированные тела массовой культуры. *Синий диван*, 2, 118-130.
- Зорина, Л. В. (2013). *Трансформация образа телесности от архаики к современной альтернативной культуре*. (Автореф. дисс. канд. филос. наук). Тюмень.
- Клевцова, О. Б. (2007). *Концепт "человек телесный": когнитивное моделирование и переносы (на материале сопоставительного анализа древнерусского и древнеанглийского языков)*. (Автореф. дисс. канд. филол. наук). Тюмень: ТГУ.
- Корецкая, Л. Ф. (2006). Телесность человека как объект социогуманитарного познания. *Известия Иркутской государственной экономической академии*, 1 (46), 69-74.

- Куличихина, М. А. (2012). *Тело и телесность в немецком романтизме: концепции и образы*. (Автореф. дисс. канд. філол. наук). Москва.
- Лебедева, Е. В. (2003). *Проблема телесности в философии С. Н. Булгакова*. (Дис. канд. філос. наук). Москва.
- Лотман, Ю. М. (1996). *Внутри мыслящих миров. Человек – текст – семиосфера – история*. Москва: Языки русской культуры.
- Материнська, О. В. (2009). *Типологія найменувань частин тіла*. Донецьк.
- Муха, О. Я. (2007). *Категорія тіла в історико-філософській традиції раннього західноєвропейського Середньовіччя*. (Автореф. дис. канд. філос. наук). Львів.
- Остапчук, Т. П. (2013). Концепція "тілесності" в романі Дж. С. Фоєра "Все освітлено". *Філологічні науки. Наукові праці*, 59, 46, 161-164.
- Острый, М. В. (2007). *Проблема телесности в западном искусстве XX века: онтологический аспект* (Дисс. канд. філос. наук). Самара.
- Подорога, В. А. (1999). *Феноменология тела. Введение в философскую антропологию*. Москва: Ad Marginem.
- Полтаробатько, Е. Д. (2009). *Категория телесности в акмеистическом дискурсе* (Дисс. канд. філол. наук). Москва.
- Потапенко, Я. (2011). Номо Somaticos як об'єкт історичного дискурсу в постмодерністській парадигмі доби мережевого суспільства. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, 31, 25-29.
- Серякова, І. І. (2012). *Соматикон англомовних дискурсивних практик*. (Дис. д-ра філол. наук). Київ: КНЛУ.
- Скоробагатько, Н. О. (2005). Концептуалізація соматичного коду культури в східноукраїнських фразеологізмах. *Вісник Луганського нац. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*, 9 (89), 144-149.
- Словарь символов* (2010). Минск: Харвест.
- Татару, Л. В. (2007). Представление концепта "Тело человека" в композиционно-нарративной структуре модернистского текста. *Вестник СПбУ. Серия 9. Филология, востоковедение, журналистика*, 4 (Ч. II), 68-77.
- Тхостов, А. Ш. (2002). *Психология телесности*. Москва: Смысл.
- Храброва, Г. М. (2001). Художня візія тілесності в епоху Відродження: аксіологія, семантика і провідні моделі репрезентації. *Наукові праці. Філологія. Літературознавство*. Миколаїв: МДГУ ім. Петра Могили, 86-90.
- Чишинська, О. М. (2001). Тілесна картографія: мотив бібліотеки у циклі есе "Подорож у внутрішній світ Відня" І. Рота. *Наукові праці. Філологія. Літературознавство*. Миколаїв: МДГУ ім. Петра Могили, 91-94.
- Штохман, Л. М. (2008). Антропология нарації: стать, гендер і сексуальність в романі Дженет Вінтерсон "Тайнопись плоти". *Studia methodologica: "Антропология літератури: комунікація, мова, тілесність"*, 25. Тернопіль, 284-287.
- Энциклопедия. Символы, знаки, эмблемы*. (2008). Москва: Астрель, АСТ.
- Antosa, S. (2006). "Soul and Body Have No Bounds": Fantastic Body Transformations in Jeanette Winterson's Fiction. *Fantastic Body Transformations in English Literature*. Heidelberg: Universitätsverlag Winter, 191-202.
- Eco, U. (1979). *The Role of the Reader: Explorations in the Semiotics of Texts*. Bloomington: Indiana University Press.
- Einstein, C. & Flanagan, O. (2003). Sexual Identities and Narratives of Self. *Narrative and Consciousness: Literature, Psychology and the Brain*. Oxford: OUP, 209-232.
- Fahraeus, A. (2008). Embattled Subjects: The Role of Textual Masculinity in Written on the Body. *Nordic Journal of English Studies*, 7, 1, 81-97.

- Harris, A. L. (2000). *Other Sexes: Rewriting Difference from Woolf to Winterson*. Albany: State U of New York.
- Ibarretxe-Antucano, I. (2002). MIND-AS-BODY as a cross-linguistic conceptual metaphor. *Miscelánea. A Journal of English and American Studies*, 25, 93-119.
- Johnson, M. (1987). *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination*. Chicago: Chicago University Press.
- Kerchy, A. (2006). Angela Carter's The Passion of New Eve: Grotesque Body Modification, Freaked Femininity and Narrative Self-Decomposition. *Fantastic Body Transformations in English Literature*. Heidelberg: Universitätsverlag Winter, 89-106.
- Kövecses, Z. (2003). *Metaphor and emotion: Language, Culture and Body in Human Feeling*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Niederwimmer, M. (2006). Body Transformations and the Transferability of Gender Attributes: Three Postmodern Gender Parodies. *Fantastic Body Transformations in English Literature*. Heidelberg: Universitätsverlag Winter. 67-80.
- Winterson, J. (2001). *Written on Body*. London.
- Yu, N. (2002). Body and emotion: Body parts in Chinese expression of emotion. *Pragmatics and Cognition*, 10 (1/2), 341-367.
- Zlatev, J. (2008). The co-evolution of intersubjectivity and bodily mimesis. *The Shared Mind: Perspectives on Intersubjectivity*. Amsterdam: Benjamins, 215-244.

REFERENCES

- Galutskikh, I. A. (2016). Tilesnist v khudozhnyy prozi angliyskoho modernizmu i postmodernizmu (kohnotyvno-semiotychni studii). Zaporizhzhya: Krohozir.
- Homilko, O. E. (2017). Fenomen tilesnosti (Avtoref. dys. doktora filos. nauk). Kyiv: KNLU.
- Hundorova, T. (2010). Symptomatyka "khvoroho tila". *Krytyka*, 7-8 (153-154). 24-28.
- Zalevskaya, A. A. (2005). Korporealnaya semantika i integrativnyi podkhod k yazyku. *Psikholingvisticheskiye issledovaniya. Slovo. Tekst. Moskva: Gnozis*, 245-255.
- Zviereva, V. (2004). Spetsializirovannyye tela massovoy kultury. *Siniy divan*, 2, 118-130.
- Zorina, L. V. (2013). Transformatsiya obraza telesnosti ot arkhayki k sovremennoy alternativnoy kulture (Avtoref. diss. kand. filos. nauk). Tumen.
- Klevtsova, O. B. (2007). Kontsept "chelovek tiesnyi": kognitivnoye modelirovaniye i perenosy (Avtoref. diss. kand. folol. nauk). Tumen: TGU.
- Kotetskaya, L. F. (2006). Tiesnost cheloveka kak objekt sotsiogumanitarnogo poznaniya. *Izvestiya Irkutskoy gosudarstvennoy akademii*, 1 (46), 69-74.
- Kulitsikhina, M. A. (2012). Tielo i tiesnost v nemetskom romantizme: kontseptsii i obrazy (Avtoref. diss. kand. folol. nauk). Moskva.
- Liebedeva, Ye. V. (2003). Problema telesnosti v filosofii S. N. Bulgakova (Diss. kand. folol. nauk). Moskva.
- Lotman, Yu. M. (1996). Vnutri myslislichkh mirov. Chelovek – tekst – semiosfera – istoriya. Moskva: Yazyki russkoy kultury.
- Materisnka, O. V. (2009). Typolohiya naymenuvan chastyn tila. Donetsk.
- Mukha, O. Ya. (2007). Katehoriya tila v istoryko-filosofskiy tradytsii rannyyoho zakhidnoyevropeyskoho Serednyovichchya (Avtoref. dys. kand. folos. nauk). Lviv.
- Ostapchuk, T. P. (2013). Kontseptsiya "tiesnosti" v romani J. S. Foyera "Vse osvitleno". *Filolohichni nauky. Naukovi pratsi*, 59, 46, 161-164.
- Ostryi, M. V. (2007). Problema tiesnosti v zapadnom iskusstve XX veka: ontologicheskyy aspekt (Diss. kand. folos. nauk). Samara.
- Podoroga, V. A. (1999). Fenomenologiya tiela. Vvedeniye v filosofskuyu antropologiyu. Moskva: Ad Marginem.

- Poltarobatko, Ye. D. (2009). *Kategoriya tiesnosti v akmeisticheskom diskurse* (Diss. kand. folol. nauk). Moskva.
- Potapenko, Ya. (2011). Homo Somaticos yak objekt istorychnoho dyskursu v postmodernistskiy paradymy doby merezhevoho suspilstva. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*. Vyp. 31, 25-29.
- Sieryakova, I. I. (2012). *Somatykon anhlomovnykh dyskursyvnykh praktyk* (Dys. doktora. folol. nauk). Kuiv: KNLU.
- Skorobohatko, N. O. (2005). Kontseptualizatsiya somatychnoho kodu kultury v skhidnoukrayinskykh fraseolohizmakh. *Visnyk Luhanskoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Filolohichni nauky*, 9 (89), 144-149.
- Slovar simvolov. (2010). Minsk: Kharvest.
- Tataru, L. V. (2007). Predstavleniye kokontseptantsypta "Tielo cheloveka" v kompozitsionno-narrativnoy strukture modernistskogo teksta. *Vestnik SPbU. Seriya 9. Filologiya, vostokovedeniye, zhurnalistika*. Vyp. 4 (Ч. II), 68-77.
- Tkhostov, A. Sh. (2002). *Psikhologiya tiesnosti*. Moskva: Smysl.
- Khrabrova, H. M. (2001). Khudozhnya viziya tiesnosti v epokhu Vidrozhennya: aksiolohiya, semantyka i providni modeli reprezentatsii. *Naukovi pratsi. Filolohiya. Literaturoznavstvo*. Mykolayiv: MDHU im. Petra Mohyly, 86-90.
- Chyshynska, O. M. (2001). Tiesna kartohrafiya: motyv biblioteki u tsikli ese "Podorozh u vnutrishniy svit Vidnya" G. Rota. *Naukovi pratsi. Filolohiya. Literaturoznavstvo*. Mykolayiv: MDHU im. Petra Mohyly, 91-94.
- Shtokhman, L. M. (2008). Antropolohiya naratsii: stat, hender i seksualnist v romani Dzhenet Winterwon "Tainopys ploti". *Studia methodologica: "Antropolohiya literatury: komunikatsiya, mova, tilensist"*, 25. Ternopil, 284-287.
- Entsiklodiediya. Simvoly, znaki, emblemy. (2008). Moskva: Astrel, AST.
- Antosa, S. (2006). "Soul and Body Have No Bounds": Fantastic Body Transformations in Jeanette Winterson's Fiction. *Fantastic Body Transformations in English Literature*. Heidelberg: Universitätsverlag Winter, 191-202.
- Eco, U. (1979). *The Role of the Reader: Explorations in the Semiotics of Texts*. Bloomington: Indiana University Press.
- Einstein, C. & Flanagan, O. (2003). *Sexual Identities and Narratives of Self. Narrative and Consciousness: Literature, Psychology and the Brain*. Oxford: OUP, 209-232.
- Fahraeus, A. (2008). Embattled Subjects: The Role of Textual Masculinity in *Written on the Body*. *Nordic Journal of English Studies*, 7.1, 81-97.
- Harris, A. L. (2000). *Other Sexes: Rewriting Difference from Woolf to Winterson*. Albany: State U of New York.
- Ibarretxe-Antucano, I. (2002). MIND-AS-BODY as a cross-linguistic conceptual metaphor. *Miscelánea. A Journal of English and American Studies*, 25, 93-119.
- Johnson, M. (1987). *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination*. Chicago: Chicago University Press.
- Kerchy, A. (2006). Angela Carter's *The Passion of New Eve*: Grotesque Body Modification, Freaked Femininity and Narrative Self-Decomposition. *Fantastic Body Transformations in English Literature*. Heidelberg: Universitätsverlag Winter, 89-106.
- Kövecses, Z. (2003). *Metaphor and emotion: Language, Culture and Body in Human Feeling*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Niederwimmer, M. (2006). Body Transformations and the Transferability of Gender Attributes: Three Postmodern Gender Parodies. *Fantastic Body Transformations in English Literature*. Heidelberg: Universitätsverlag Winter, 67-80.

- Winterson, J. (2001). *Written on Body*. London.
- Yu, N. (2002). Body and emotion: Body parts in Chinese expression of emotion. *Pragmatics and Cognition*, 10 (1/2), 341-367.
- Zlatev, J. (2008). The co-evolution of intersubjectivity and bodily mimesis. *The Shared Mind: Perspectives on Intersubjectivity*. Amsterdam: Benjamins, 215-244.

*Дата надходження до редакції 17.11.2019 р.
Ухвалено до друку 21.11.2019 р.*